

„Ego in iniquitatibus conceptus sum.“ Solus ergo ille agnus qui non sic venit: non enim in iniquitate conceptus est, nec in peccatis mater ejus eum in utero aluit, quem virgo concepit, virgo peperit, quia fide concepit, & fide suscepit. *Origenes* (tom. 6. in Joan. ubi supra inter princ. & med.) Sed cum quinque offerantur animalia in nescio: tria terrena, vitulus, ovis, & capra; volatilia vero duo, turtur, & columba; & de ovibus tria adducuntur, aries, ovis, agnus; de genere ovium agnum memoravit: agnum enim in oblationibus quotidianis offerri videmus, unum quidem mane, alterum vero vespere. Quam autem oblatio alia potest esse quotidiana à rationali natura comprehendenda, nisi Verbum (1) vigens, agnus typice nuncupatum? (2) Hoc nempe censetur oblatio matutina ad frequentiam intellectus in divinis relatum: neque enim anima pari potest ut summus jugiter insitit, eo quod corporis terreftris, & gravis conjugium est sortita. Ex hoc etiam verbo quod Christus est (3) agnus, conjectare de pluribus poterimus; & quod ammodo vespere pertingemus ad corporalia procedentes. Qui autem hunc obtulit agnum ad immolandum, Deus fuit in homine reconditus, magnus Sacerdos, qui dixit infra 10. *Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam*: unde dicitur *agnus Dei*: ipse enim nostris languore accipiens, totius mundi tollens peccata, mortem quasi baptismum suscepit. Apud Deum enim non petranfit incorrectum quidquid agimus, quod disciplina indigeat, quæ per difficulta exerceatur. *Theophylactus* (super *Ecce Agnus Dei*.) Vel dicitur Christus agnus Dei, in quantum Deus Pater mortem Christi acceptavit pro nostra salute, vel in quantum eum pro nobis tradidit morti: sicut enim dicere consuevimus, Hæc oblatio est talis hominis, id est quam talis homo obtulit; sic & Christus dicitur agnus Dei, dantis scilicet Filium suum pro nostra salute in mortem. Et ille quidem agnus typicus nullius omnino peccatum sustulit, hic vero peccatum universi orbis terrarum: periclitantem enim mundum eruit ab ira Dei: unde subdit: *Ecce qui tollit peccatum mundi*. Non autem dixit, Qui tollit, sed qui tollit peccatum mundi, quasi semper hoc faciente ipso: non enim tunc solum tulit cum passus est, sed ex illo tempore usque ad præsens tollit, non semper crucifixus, unam enim pro peccatis obtulit oblationem, sed semper purgans per illam. *Gregorius* 8. Moral. (cap. 32. in novis exempl. cap. 20.) Tunc autem ab humano ge-

(1) *Al. ingens. P. Nicolai* verbum floridum, & vegetum, & vigens. (2) *Al. Hæc.* (3) *Al. omittitur agnus.* (4) *Ad marginem Veneta Nicolini editionis notatur.* Habetur id in Glossa ordinaria super his verbis. (5) *Nicolai* ponit lecta.

nere plene peccatum tolleretur, cum per incorruptionis gloriam nostra corruptio permutabitur: esse namque à culpa liberi non possumus, quousque in corporis morte tenemur: *Theophylactus* (hoc loco.) Sed quare non dixit, Peccata mundi, sed peccatum? Ut videlicet per hoc quod dixit peccatum, universale peccatum videtur innuere; sicut consuevimus dicere, quod homo ejectus est de paradiso, id est omne genus humanum. *Beda*. (4) Vel peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi; quod quidem peccatum originale, & singulorum superaddita Christus per gratiam relaxat. *Augustinus* (tract. 4. in Joan. à med.) Qui enim de nostra natura peccatum non assumpsit, ipse est qui tollit nostrum peccatum. Nostis, quia quidam homines dicunt: Nos tollimus peccata ab hominibus quia sancti sumus: si enim non fuerit sanctus qui baptizat, quomodo tollit peccatum alterius, cum sit ipse homo peccatus? Contra istas disputationes hic legamus: *Ecce qui tollit peccatum mundi*: ut non sit præsumptio hominibus in homines. *Origenes* (in Joan. tom. 6. super *Alter die*.) Sicut tamen jugi oblationi agni cognatæ sunt reliquæ oblationes legales, sic hujus agni oblationis cognatæ oblationes videntur mihi effusiones sanguinis martyrum, quorum patientia, & confessione, & promptitudine, ad bonum, obtunduntur machinationes impiorum. *Theophylactus* (super *Hic est de quo dixi*.) Quia vero superius illis qui ex pharisæis venerant Joannes dixerat, quod *medius vestrum stat quem vos nescitis*; hic ignorantibus demonstrat, dicens: *Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est. Vir Dominus dicitur propter ætatis perfectionem*: nam triginta annorum baptizatus est: vel quia spiritualis animæ vir est, & Ecclesiæ sponsus: unde *Paulus* 2. Corinth. 11. Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. *Augustinus* (tract. 4. in Joan. à med.) *Post me autem venit, quia posterior natus est; ante me factus est, quia prælatas est mihi.* *Gregorius* (homil. 7. in Evang.) Prælationis autem ejus causas aperit, cum subjungit: *Quia prior me erat; ac si aperte dicat: Inde me etiam post natus superat quo eum nativitas suæ tempora non angustant*: nam qui per matrem in tempore nascitur, sine tempore est à Patre generatus. *Theophylactus* (hoc loco.) *Ausculta ó Arri. Non dixit, Quia prior me creatus est; sed quia prior me erat.* Audiat hoc *Pauli* Samosatani (5) abusus, quod non ex *Maria* sumpsit primordium: quia si essendi principium

(1) *Al. ingens. P. Nicolai* verbum floridum, & vegetum, & vigens. (2) *Al. Hæc.* (3) *Al. omittitur agnus.* (4) *Ad marginem Veneta Nicolini editionis notatur.* Habetur id in Glossa ordinaria super his verbis. (5) *Nicolai* ponit lecta.

pium sumpsit ex Virgine, qualiter prior existit, præcurfore? Nam manifestum est quod præcurfor Christum in sex mensibus superabat secundum humanam generationem. *Chr. Sostomus* (homil. 16. in Joan. à med.) Ut autem non videatur ex amicitia propter cognationem ei testimonium perhibere, quia cognatus ejus erat secundum carnem, propterea dicit: *Ego nesciebam eum. Et secundum rationem hoc contingit*; etenim in deserto conversatus est Joannes. Miracula vero quæcumque Christo puero existente facta sunt, puta quæ circa Magos, & quæcumque (1) talia, ante multum contigerant tempus, Joanne & ipso valde puero existente. In medio vero tempore ignotus omnibus existebat: propter quod subdit: *Sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.* Hinc enim manifestum est quoniam & illa signa quæ quidam dicunt à Christo in pueritia facta, mendacia, & fisiones sunt. Si enim à prima ætate miracula fecisset Jesus, nequaquam neque Joannes eum ignorasset, nec reliqua multitudo indigisset magistro ad manifestandum eum. Non igitur ipse Christus baptismate indigebat, neque aliquam aliam causam habebat illud lavacrum, quam præmonstrationem facere ejus, fidei, quæ est in Christum. Non enim dixit, Ut mundem eos qui baptizantur, neque ut liberem à peccatis, veni baptizans; sed ut manifestetur in Israel. Sed numquid sine baptismate non licebat predicare, & inducere turbas? Sed facilis ita factum est: nequaquam enim cucurrissent omnes, si sine baptismate prædicatio facta esset. *Augustinus* (tract. 5.) Ubi ergo cognitus est Dominus, superfluo ei via parabatur, quia cognoscentibus se, ipse factus est via. Itaque non durabit diu baptismata Joannis, sed quoadusque demonstratus est Dominus humilis. Ergo ut daretur nobis à Domino humilitatis exemplum ad percipiendam salutem baptismi, suscepit baptismum servi; & ne præponeretur baptismus servi, baptismum Domini, baptizati sunt alii baptismum. (2) conservi. Sed qui baptizati sunt baptismum conservi, oportebat ut baptizarentur baptismum Domini: qui autem (3) baptizantur baptismum Domini, non opus habent baptismum conservi.

(4) *Chr. Sostomus* (hom. 16.) Quia Joannes restatus est ita magnum quid quod sufficiens erat auditoribus omnes suspensare, pura quod totius orbis terrarum solus ipse peccata, tollerat, volens credibilis id facere, reduxit hoc ad Deum, & Spiritum Sanctum. Posset enim aliquis dicere Joanni, Qualiter igitur tu cognovisti eum? Respondet, quod per descensum Spiritus Sancti:

S. Thom. Op. Tom. IX.

(1) *Al. omittitur talia.* (2) *P. Nicolai* servi. (3) *Al. baptizabantur.*

unde sequitur: *Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de celo, & mansit super eum.* *Augustinus* 15. de Trin. (cap. 27.) Non autem tunc unctus est Christus Spiritu Sancto quando super eum baptizatum velut columba descendit: tunc enim corpus suum, scilicet Ecclesiam suam, præfigurare dignatus est, in qua præcipue baptizati accipiunt Spiritum Sanctum. Absurdissimum enim est ut credamus eum cum jam triginta esset annorum (ejus enim ætatis à Joanne baptizatus est) accepisse Spiritum Sanctum; sed venisse ad illud baptismata, sicut sine ullo omnino peccato, ita non sine Spiritu Sancto. Si enim de famulo ejus, & præcurfore ipso Joanne scriptum est Luc. 1. 1., Spiritu Sancto replebitur ab utero matris suæ; qui quamvis seminatus à patre, tamen Spiritum Sanctum in utero formatus accepit: quid de homine Christo intelligendum est, vel credendum; ejus carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritusalis fuit? *Augustinus* de Agone christiano (cap. 22.) Non autem dicimus solum Christum verum corpus habuisse, Spiritum autem Sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum: sicut enim non oportebat ut homines fallerent Filii Dei, sic nec Spiritus Sanctus. Sed omnipotenti Deo, qui universam creaturam ex nihilo fabricavit, non erat difficile verum corpus columbæ sine aliarum columbarum ministerio figurare; sicut et non fuit difficile verum corpus in utero virginis sine virili semine fabricare. *Augustinus* super Joan. (tract. 6. partim.) Duobus autem modis ostendit visibiliter Dominum Spiritum Sanctum, per columbam super Dominum baptizatum; per ignem vero super discipulos congregatos: ibi simplicitas, hic fervor ostenditur. Ergo ne Spiritu sanctificati dolum habeant, in columba demonstratum est; & ne simplicitas frigida remaneat, in igne demonstratum est. Nec movere, quia lingue divise sunt: non dispersionem timere, unitatem in columba cognosce. Sic ergo oportebat demonstrari Spiritum sanctum venientem super Dominum, ut cognoscat uniuersique, si habeat Spiritum Sanctum, simplicem se esse debere sicut columbam, & habere cum fratribus veram pacem, quam significant oscula columbarum. Osculantur & corvi, sed laniant: à laniatu innocens est natura columbarum: nam corvi de morte pascuntur, columba non nisi de frugibus terræ vivit. Si etiam gemunt columbe in amore, nolite mirari, quia in columbæ specie voluit demonstrari Spiritus Sanctus; ipse enim in-

terpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: Rom. 8. Non autem Spiritus Sanctus

bus: Rom. 8. Non autem Spiritus Sanctus

ante me factus est, & quoniam non sum dignus
solare corrigiam calcamenti eius, nullum cepit;
sed quando de dispensatione locutus est, (1) &
ad humiliora sermonem duxit, dicens, Ecce
agnus Dei, tunc secuti sunt eum discipuli. Mul-
ti enim non ita adducuntur cum aliquo mag-
num & excelsum de Deo dicatur, sicut cum
benignum, & amicum (2) hominum audiunt,
& aliquid ad salutem hominum perticiens. Con-
siderandum autem, quod Joannes dicit, Ecce
agnus Dei; & Christus nihil loquitur: nam &
sponsus cum silentio adest: (3) alii eum indu-
cunt, & sponfam in manu ejus ponunt; quam
cum acceperit, de ea disponit. Ita Christus ven-
it copulaturus sibi Ecclesiam: nihil ipse dixit;
sed accessit solum amicus ejus Joannes, dex-
teram ei sponse imposuit, per sermones suos
animas hominum in manus ei ponens; quos acci-
piens ita disposuit ut ultra ad Joannem non re-
dirent. Sed aliud hic observandum (4) est: sicut
enim in nuptiis non puella ad sponsum vadit,
sed ipse ad eam festinat; ita hic contingit: non
enim in caelum ascendit hominum natura; sed
ad eam Filius Dei accessit, & ad domum du-
xit paternam. Et quidem alii discipuli Joannis
erant qui non solum secuti non sunt, sed & ze-
lotype ad Christum dispositi erant; qui autem
meliores erant simul audierunt, & secuti sunt,
non quasi magistrum priorem contemnentem sed
ab eo persuasi, promittente quod baptizaret in
spiritu Sancto Christus. Et vide discipulorum
studium cum veteranda fieri: neque enim mox
ascendentes interrogaverunt Jesum de necessa-
riis, & maximis rebus, neque publice, sed sin-
gulariter ei loqui studuerunt: unde sequitur
Evangelista: *Autem Jesus & videns eos sequentes
se, dixit eis: Quid queritis? Hinc erudimur quia
cum nos bene velle inciperimus, tunc Deus
dat nobis multas salutis occasiones. Interrogat
autem, non ut discat, sed ut per interrogatio-
nem magis eos familiares faciat, & ampliore
fideliam det, & ostendat eos auditione dignos.*
Phosphylactus (simmed. ante illud, *erat autem
Andreas*): Vide autem quod sequentibus se Do-
minus convertit faciem, & respexit: quia nisi
per bonam operationem ipsum secutus fueris,
ad visum faciei ejus numquam pertinges, ne-
que ad domum ejus poteris pervenire. *Alcuinus*.
Ergo illi discipuli tergum ipsius sequebantur,
ut viderent, & faciem Domini videre non po-
terant; ideo convertit se, & quodammodo de

(1) Al. & humiliss, item ad humiliss. (2) Al. hominem. Nicolai legit cum aliquid benignum, & humanum addidit &c. (3) Sic ordinat Nicolajus: alii ei inducunt sponfam, & in manu ejus ponunt. (4) Al. omittitur est. (5) Nicolai legit pro septimo testimonio. (6) Al. desit ergo. Ex edit. P. Nicol. (a) Tract. 5. seu tom. 3. in Joannem. (b) Ibidem. (c) Ut supra.

beatum autem diem duxerunt, quam beatam
noctem? Adificemus ergo & nosmetipsi in cor-
de nostro; & faciamus domum, quo veniat ille,
& doceat nos. *Theophylactus*. Non frustra autem
& tempus notavit Evangelista cum subdit: *Ho-
ra autem erat quasi decima*: ut tam doctores
quam discipulos erudiret quod doctrina propter
tempus non est pratermittenda. *Chryso-
stomus* (hom. 17.) Multum enim studium demonstra-
bant ad audiendum in eo quia neque ab hora
aversi sunt, cum sol esset ad occasum. Et mul-
tis quidem carni servientibus tempus quod est
post occasum, non est aptum ad quippiam neces-
sarium, eo quod corpus elcis gravatur. Joannes
vero, cujus isti erant discipuli, non erat
talis, sed cum multo majori sobrietate vespere
degens quam nos mane. *Augustinus* (tract. 7. in
Joannem aliq. ante med.) Numerus etiam iste
legem significat, quia in decem preceptis data
est lex. Venerat autem tempus ut impleteretur
lex per dilectionem, quae a Judaeis impleri non
poterat per timorem: unde & decima hora Domi-
nus audivit Rabbi: magister enim legis non est
nisi dator legis.

Sequitur: *Erat autem Andreas frater Simonis
Petri unus ex duobus qui audierant a Joanne,
& secuti fuerant eum*, *Chryso-
stomus* (hom. 17.) Cujus autem gratia alterius nomen non ponit-
ur? Quidam dicunt, propterea quia hic qui
scribit est qui secutus est eum. Quidam vero di-
cunt, quod ille alius non insignis erat: quae
igitur utilitas si didicerimus nomen illius? ne-
que enim septuaginta duorum discipulorum no-
mina Evangelista posuit. *Alcuinus*. Vel duo dis-
cipuli qui secuti sunt Jesum sunt Andreas, &
Philippus.

(bb) *Chryso-
stomus* (hom. 18. & 19.) An-
dreas quae a Jesu didicit non detinuit apud
seipsum; sed festinat & currit cito ad fratrem,
traditurus ei bona quae suscepit: unde (1) dici-
tur: *Invenit hic primum fratrem suum Simonem,
& dixit ei: Invenimus Messiam, quod est inter-
pretatum Christus*. *Beda* (in homil. 1. de sanct.
temp. hiem.) Hoc est enim vere Dominum in-
venire, vera illius dilectione fervere, frater-
nae quoque salutis curam gerere. *Chryso-
stomus* (homil. 18.) Et quidem non dixerat Evange-
lista quae Christus fuerat sequentibus se locutus;
sed ex his quae hic dicuntur licet addiscere. (2)
Quaecumque enim Andreas didicit, in brevi of-
tendit, magistri virtutem, qui persuaserat eis,
& eorum desiderium quod prius habuerant,
representans: hoc enim verbum invenimus est.

(1) Al. sequitur. (2) Nicolajus habet: Quaecumque enim Andreas dicit, in brevi ostendit: nam & exhibet Magistri virtutem, qui persuaserat eis, & eorum desiderium quod prius habuerant re-
presentat.

patientis presuram propter absentiam, & exul-
tantis postquam apparuit quod expectabatur.
Augustinus (tract. 7. parum a med.) Messias au-
tem Hebraice, Graece Christus, Latine Unctus
dicitur, christa enim unctio est; ille autem
singulariter unctus est: unde omnes Christiani
unguntur, secundum quod in Psal. 44. dicitur:
„Unxit te Deus Deus tuus oleo exultationis
„, prae participibus tuis: „ participes enim ejus
sunt omnes sancti; sed cum adjectione sanc-
tus, & singulariter unctus, *Chryso-
stomus* (hom. 18. in Joan. sparsim.) Et ideo non dixit *Mes-
siam* simpliciter, sed cum adjectione articuli.
Considera vero ex ipso principio obedientem
Petri mentem, confestim enim currit nihil tar-
dans: unde sequitur: *Et adduxit eum ad Jesum*.
Sed nullus facilitatem ei imponat, si non prius
multa perquirens ita sermonem suscepit: con-
veniens enim est, & fratrem diligenti-
us ei dixisse hoc, & per longa verba; sed Evangelista
ubique multa intermittit, breviloquii curam
habentes. Aliter autem neque dictum est, quo-
niam credidit simpliciter, sed quoniam duxit
eum ad Jesum, illum ei de quo dixerat traditu-
rus, ut omnia ab illo discat. Ipse autem Domi-
nus incipit revelare ea quae deitatis sunt, &
paulatim ea aperire praedicationibus. Non enim
minus quam signa, prophetiae adducit: hoc
enim est maxime opus Dei, quod neque imita-
ri demones possunt: nam in miraculis quidem
& phantasia fit utique; futura autem praedicere
cum certitudine, illius solius incorruptibilis est
natura: unde sequitur: *Invenit autem eum Jesus
dixit: Tu es Simon filius Jona; tu vocaberis
Cephas, quod interpretatur Petrus*. *Beda* (hom. 1.
temp. hiem. in vig. S. Andrae.) Invenit au-
tem est eum non exterioribus oculis solum;
sed & aeterno divinitatis intuitu vidit cordis ejus
simplicitatem, animi sublimitatem, ejus me-
rito cunctae esset praefendus Ecclesiae. Neque
autem in Petri vocabulo, quasi Hebraeo, vel
Syro, aliam interpretationem quaerere oportet:
quia idem est Graeco, & Latine Petrus, quod
Syriace Cephas, & in utraque lingua nomen a
Petra derivatur. Vocatur autem Petrus ob-
firmatam fidei, quia illi Petra adhaesit de qua
Apostolus ait I. Corinth. 10., Petra autem erat
„Christus; „ qui sperantes in se ab hostis infi-
diis reddit tutos, & spiritualium charismatum
fluente ministrat. *Augustinus* (tract. 7.) Non est
autem magnum, quia Dominus dixit, ejus
filius esset iste: omnia enim nomina sanctorum
suorum sciebat, quos ante constitutionem mun-

in semetipso, sed in nobis gemit, quia gemere nos facit. Qui enim novit in pressura se esse mortalitatis huius, peregrinari se à Domino, quamdiu propter hoc gemit: bene gemit: Spiritus illum docuit gemere. Multi autem gemunt, infelicitate terrena, vel quassati damnis, vel ægritudine corporis prægravati; sed non columbæ gemitu gemunt. Unde ergo debuit demonstrari Spiritus Sanctus unitatem quamdam designans, nisi per columbam, ut pacatæ Ecclesiæ diceretur: „Una est columba mea?“ Cant. 6. Unde debuit humilitas figurari nisi per avem simplicem, & gementem? Apparuit ibi sancta & vera Trinitas: Pater in voce dicente Luc. 3. „Tu es Filius meus dilectus;“ Spiritus Sanctus in columba. In ista Trinitate misit sunt Apostoli baptizare, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: „Matth. ult. Gregorius 2. Moral. (cap. 41. in antiquis exemp. in nov. 28.) Dicit autem, *Manentem super eum*; in cunctis namque fidelibus Spiritus Sanctus venit, sed in solo mediatore semper singulariter permanet: quia eius humanitatem nunquam deseruit, ex cuius divinitate procedit. Sed cum de eodem Spiritu discipulis dicitur infra 16. *Apud vos manebit*, quomodo singulare signum erit quod in Christo permanet? Quod citius (1) cognoscemus, si dona Spiritus discernamus. In his enim donis, sine quibus ad vitam perveniri non potest. Spiritus Sanctus in electis omnibus semper permanet; ut sunt mansuetudo, humilitas, fides, spes, caritas: in illis autem quibus per ostensionem (2) Spiritus non nostra servatur vita, sed aliorum quaritur: non semper manet, sed aliquando se à signorum ostensionibus subtrahit, ut humilioris eius virtutes (3) habeantur. Christus autem in cunctis eum semper & continue habuit præsentem. *Chrysostr. (hom. 16. in Joan.)* Ne autem (4) aliquis æstimet Spiritus Christum indignuisse sicut & nos, hanc etiam destruit suspicionem, ostendens quod Spiritus Sancti descensus solum pro manifestando Christo facta est: unde sequitur: *Et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu Sancto.* *Augustinus (tract. 5. in prin.)* Quis autem misit Joannem? Si dicamus, Pater, verum dicimus; si dicamus, Filius, verum dicimus. Manifestus autem est ut dicamus, Pater, & Filius. Quomodo ergo nesciebat eum à quo missus est? Si enim non noverat eum à quo voluit baptizari,

(1) *Al.* cognoscimus. (2) *Al.* deest Spiritus. (3) *Al.* habeant. (4) *Quatuor exempla supra jam recensita sic legunt.* Ne autem aliquis æstimet quoniam Christus natiuitatem (Nicolai habet necessitatem) habebat Spiritu Sancto adveniente, sicut & nos, &c. (5) *Al.* & constitueret.

temere dicebat: *Ego à te debeo baptizari.* Noverat ergo eum: quid ergo est quod dicit: *Et ego nesciebam eum?* *Chrysostr. (hom. 16. in Joan.)* Sed cum dicit, *Nesciebam eum*, antequam tempus dicit, non tempus quod est prope baptismum, eum prohibebat eum, dicens: *Ego à te debeo baptizari.* *Augustinus (tract. 4. 5. & 6. sparim.)* Sed legantur alii Evangelistæ, qui planius illud dixerunt, & invenimus apertissime tunc descendisse columbam cum Dominus ab aqua ascendit. Si ergo post baptismum descendit columba, & antequam baptizaretur dixit illi Joannes, *Ego à te debeo baptizari*; ante baptismum illum noverat: quomodo ergo dixit: *Ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare?* &c. Hoc audivit Joannes, ut nosceret eum quem non noverat, an forte ut plenius nosset quem jam noverat? Noverat quidem Dominum, noverat Filium Dei, noverat quia ipse baptizaret in Spiritu Sancto. Ante enim quam veniret ad fluvium Christus; cum multi ad Joannem concurrerent, ait illis: *Qui post me venit, major me est: ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne.* Sed quid? Non noverat, potestatem baptismi ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum (ne Paulus, aut Petrus diceret, Baptismus meus, sicut invenis dixisse, Evangelium meum) sed ministerium plane transurum in bonos, & malos? Quid tibi faciat malus minister, ubi bonus est Dominus? Ecce post Joannem baptizatum est, post homicidam non est baptizatum: quia Joannes dedit baptismum suum, homicida dedit baptismum Christi: quod sacramentum tam sanctum est ut nec homicida ministrante polluat. Potuit autem Dominus, si vellet, potestatem dare alicui servo ut daret baptismum suum tanquam vice sua, (5) & constituere tantam vim in baptismate translato in servum, quantam vim haberet baptismum datum à Domino. Hoc noluit, ut in illo esset spes baptizatorum à quo baptizatos se agnoscerent; & noluit servum ponere spem in servo. Si autem daret hanc potestatem servis, fore essent baptismata quot essent servi; & quomodo dictum est baptismum Joannis, sic diceretur baptismum Petri, vel Pauli. Per hanc ergo potestatem, quam solum sibi Christus retinuit, stat unitas Ecclesiæ, de qua dictum est Cant. 6. „Una est columba mea.“ Potest autem fieri ut aliquis habeat baptismum præter columbam; ut profici ei baptismus præter columbam, non potest. *Chrysostr. (hom. 16. à med.)* Et quia

Pater vocem emisit, prædicans Filium, (1) supervenit Spiritus Sanctus vocem trahens super caput Christi, ne quis præsentium existimaret dici de Joanne quod dictum est de Christo. Sed dicit aliquis: Qualiter non crediderunt Judæi, si viderent Spiritum? Sed talia non solum indigent oculis corporis, sed magis visione mentis. Si namque miracula facientem videntes intantum ebrii erant à livore ut contraria his quæ videbantur, enuntiant, qualiter solo adventu Spiritus Sancti in specie columbæ expulissent incredulitatem? Quidam vero dicunt, non omnes vidisse Spiritum, sed solum Joannem, & eos qui devotius dispositi erant. Etsi enim sensibilibus oculis possibile erat videre in specie columbæ Spiritum descendentem, non tamen propter hoc necesse est omnibus hoc fuisse manifestum. Etenim Zacharias in specie sensibili multa consideravit, & Daniel, & Ezechiel; sed & Moyses multa vidit, qualia aliorum nullus: unde subdit Joannes: *Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.* Agnum quidem eum vocaverat, & quoniam in Spiritu baptizare debebat, dixit; Filium autem ante hoc nusquam. *Augustinus (tract. 7. in Joan. non mutum remote à princ.)* Oportebat enim ut ille baptizaret qui est Filius Dei unicus, non adoptatus. Adoptati filii ministri sunt Unici; Unicus autem habet potestatem, adoptati ministerium.

(2) *Chrysostr. (hom. 17.)* Quia multi hinc quæ à principio Joannes dicebat non attendebant, secunda rursus eos excitat voce: unde dicitur: *Altera die iterum stabat Joannes, & ex discipulis ejus duo. Beda (in hom. in vig. S. Andree.)* Stabat quidem Joannes, quia illam virtutum arcem confecerat à qua nullis temptationum posset (2) improbitatibus dejici: stabant cum illo discipuli, quia ministerium illius corde sequebantur immobili. *Chrysostr. (hom. 17.)* Sed quare non totum mundum circumvit, in omni loco Judææ prædicans eum; sed stabat circa flumen, expectans eum venire, ut ostenderet venientem? Quia scilicet per opera Christi hoc fieri volebat. Vide etiam qualiter hoc majoris adificationis fuit: quia enim parvam immisit scintillam, repente flamma in altum elevata est. Alter autem etiam circumiens hoc dixisset, videretur ex studio quodam humano fieri quæ fiebant, & suspitione plenum esset ejus præconium. Igitur Prophetæ quidem, & Apostoli omnes absentem Christum prædicaverunt; hi quidem ante præsentiam secundum carnem: illi vero post assumptionem: unde ut ostendatur

quod non voce solum, sed & oculis eum ostendebat, subditur: *Et respiciens Jesum ambulat, dixit: Ecce agnus Dei. Theophylactus, Respicens, inquit, quasi oculis (3) innuens gratiam, & admirationem quam habebat in Christo. Augustinus (tract. 7. in Joan. parum ante med.)* Joannes quidem amicus ipsius erat: non querebat gloriam suam, sed testimonium perhibebat veritati: non enim voluit apud se remanere discipulos suos, ut non sequerentur Dominum, sed magis ostendit quem sequerentur, dicens: *Ecce agnus Dei.* *Chrysostr. (hom. 17. in Joan.)* Non longum facit sermonem, quoniam unum solum in studio habebat adducere eos, & conjugere Christo: sciebat enim quoniam de reliquo non indigeret eo restante. Non autem singulariter discipulis loquitur de his Joannes, sed eis publice cum omnibus: quia ex communi doctrina suscipientes sequelam Christi, firmi de reliquo permanerunt, non propter gratiam, Christi sequentes eum, sed propter suum lucrum: & non facit sermonem suum deprecativum, sed admiratur solum præsentem, & demonstrat eis præparationem propter quam venit, & modum præparationis: agnus enim utrumque insinuat: & dicit, *Agnus* cum articuli adjectione, excellentiam ejus ostendens. *Augustinus (tract. 7. non remote à princ.)* Iste enim singulariter dicitur agnus solus sine macula, sine peccato; non cuius macula absterse sunt, sed cuius macula nulla fuerit: singulariter hic est agnus Dei, quia singulariter huius agni sanguine solo homines redimi potuerunt. Hic est agnus quem lupi timent, qui leonem occisus occidit, *Beda (hom. 1. inter hiemales de sanctis.)* Ideo etiam agnum vocat, quia dona sui velleis ipse largiatur, ex quo vestem nobis nuptialem facere possumus, id est exempla vivendi nobis selecturum, prævidit, quibus in dilectione cale fieri deberemus. *Alcuinus.* Mystice autem stat Joannes, cessat lex, & venit Jesus, id est gratia Evangelii, cui ipsa lex perhibet testimonium. *Ambulabat Jesus discipulos collecturus, Beda (hom. in vig. S. Andree Apost.)* Ambulatio etiam Jesu dispensationem incarnationis, qua ad nos venire, ac nobis exempla vivendi præbere dignatus est, insinuat.

(aa) *Alcuinus.* Joanne perhibente testimonium, quia Jesus esset agnus Dei, discipuli qui prius erant cum Joanne, magistri imperium implentes, secuti sunt Jesum: unde dicitur: *Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Jesum.* *Chrysostr. (hom. 17.)* Considera autem, quia quando dixit, *Post me veniens*

(1) *Al.* supervenit Spiritus Sanctus super caput Christi. (2) *Al.* improbationibus. (3) *Legit Nicolai innuens gaudium quod habebat in Christo, & admirationem.*

di prædestinavit. Illud autem magnum quia mutavit ei nomen, & fecit de Simone Petrum. Petrus autem à Petra; Petra vero Ecclesia: ergo in Petri nomine figurata est Ecclesia. Et quis securus est, nisi qui ædificat supra petram? Intantum autem te fecit Dominus: nam si antea Petrus vocaretur, non ita videres mysterium Petrae, & putares casu eum sic vocari, non providentia Dei. Ideo eum voluit aliud prius vocari, ut ex ipsa commutatione nominis, sacramenti vivacitas commendaretur. *Chrysostrmus* (hom. 18.) Ideo etiam nomen mutavit, ut ostendat quia ipse est qui vetus testamentum dedit, & nomina transmutavit, qui Abram Abraham vocavit, & Sarai Saram, & Jacob Israhælem. Igitur multis quidem & à nativitate nomina imposuit, ut Isaac, & Samsôn; aliis autem post eam, quæ à progenitoribus est nuncupationem, ut Petro, & filiis Zebedæi: nam quibus quidem à prima ætate debebat virtus clarescere, ex tunc nomina susceperunt; quibus autem postea debebat augeri, postea nuncupatio posita est. *Augustinus* de Con. Evang. (Lib. 3. cap. 17.) Non autem parva repugnantia potest putari si juxta Jordanem, antequam Jesus israhælem, ad testimonium Joannis Baptistæ secuti sunt eum duo, quorum unus erat Andreas, qui fratrem suum Simonem adduxit ad Jesum, quando & nomen ut Petrus, nominaretur accepit; cum ab aliis Evangelistis dicatur, quod eos in Galilæa piscantes invenit, atque ad discipulatum vocaverit: nisi quia intelligendum est, non sic eos vidisse Dominum juxta Jordanem ut ei jam inseparabiliter inhaerent; sed tantum cognovisse quis esset, eumque miratos ad propria remeasse. Non autem quis arbiuret quod tunc Petrus nomen accepit, ubi ait illi Dominus, *Matth. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: sed ubi commemoratur ei dictum esse, *Tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Alcuinus.* Vel aliter. Nondum imponit ei nomen, sed præsignat quod postea fuit ei imposuit, quando dixit ei Jesus loc. cit. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Mutaturus autem nomen Christus, voluit ostendere etiam nomen illud quod à parentibus datum erat, non carere virtutis significatione. Si enim obediens interpretatur, Joanna gratia, Jona columba; quasi dicat: Tu es obediens, filius gratia; vel filius columbae, idest Spiritus Sancti; quia humilitatem de Spiritu Sancto accepisti, ut rogante Andrea, videre me desiderares. Non enim dedignatus est major minorem sequi: quia non est ordo ætatis ubi est meritum fidei.

(1) P. Nicolai omittit omnibus. (2) Al. discipulorum.

(cc) *Chrysostrmus* (hom. 19.) Postquam accepit Christus hos discipulos, venit de reliquo ad alios convertendum, scilicet Philippum, & Nathanaëlem: unde dicitur: *In crastinum autem voluit exire in Galilæam. Alcuinus.* A Judea scilicet, ubi erat Joannes baptizans, deferens honorem Baptistæ, ne videretur magisterium ejus minere, dum adhuc statum habet. Vocaturus etiam discipulum ad sequendum, voluit exire in Galilæam, idest in transfmigrationem factam, vel revelationem; ut sicut ipse proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines, & sicut passus est, & resurrexit, & ita intravit in gloriam suam; sic etiam suos sequaces ostenderet, & exire, & proficere in virtutibus, & per passionem ad gaudia transfmigratione debere; unde sequitur: *Et invenit Philippum, & dicit ei Jesus, Sequere me.* Sequitur qui imitatur humilitatem, & passionem ejus, ut sit socius resurrectionis, & ascensionis. *Chrysostrmus* (hom. 19.) Et vide quod antequam aliquis ei adhereret, nullum vocavit: nam si quidem nullo jam sponte adveniente attraxisset, fortassis resiliissent: nunc autem à seipsis eligentes sequi Dominum, firmi de reliquo permanserunt. Philippum autem vocat, magis novum ei existens, quia in Galilæa nutritus erat. Sed unde Philippum secutus est Christum? Nam Andreas quidem audiens à Joanne Baptista, Petrus autem ab Andrea; hic autem à nullo aliquid discens, solum dicente Christo ad eum, *Sequere me*, confestim persuasus est. Conveniens est autem Philippum à Joanne audientem, sequi Christum, vel etiam vocem Christi hoc operatum esse. *Theophylactus.* Non enim simpliciter (1) omnium vox Christi dicebatur; sed fidelium interiora ad ejus inflammatum amorem: deinde quia in corde Philippi de Christo cogitatio inerat, & in libris Moysei assidua lectio, ut expecta: eum Christum, statim cum vidit, credidit. Forte autem ab Andrea, & Petro de Christo aliquid dicitur, quia ex eadem patria erant; quod Evangelista, videtur innuere per hoc quod subdit: *Erat autem Philippus à Bethsaida civitate Andreae, & Petri. Chrysostrmus* (ubi supra non procul à priore.) Christus etiam hinc suam virtutem ostendit, quod à terra nullum ferente fructum, nam à Galilæa propheta non surgit; inclytos (2) discipulos elegit. *Alcuinus.* Bethsaida etiam domus venatorum interpretatur; quo nomine civitatis curavit Evangelista ostendere quales tunc jam animo erant Philippus, Petrus, & Andreas, & quales officio erant futuri, idest capiendis ad vitam animabus intenti. *Chrysostrmus* (hom. 19.) Non solum autem Philippus à

Christo persuasus est, sed præco aliis fit: unde sequitur: *Invenit Philippum Nathanael, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, invenimus Jesum filium Joseph à Nazareth.* Vide qualiter sollicitam mentem habebat, & continue meditabatur quæ sunt Moysei, & expectabat adventum Christi. Et quidem quod Christus debebat venire, noverat prius; quoniam autem hic Christus erat, ignorabat. Dicit autem: *Quem scripsit Moyses, & Prophetæ*, credibilem faciens suam prædicationem, & ex hinc persuadens auditorem quod circa legem, & Prophetas sollicitus erat, & omnia persecutus cum veritate, ut & Christus testatus est. Si vero dicit filium Joseph, ne turbetur; ejus enim filius aestimabatur esse. *Augustinus* (tract. 7.) Cui scilicet deponata erat mater ejus: nam quod ea intacta conceptus, & natus sit, bene noverunt ex Evangelio omnes Christiani. Addit autem, & locum, *A Nazareth.* *Theophylactus.* Non quia in ea natus erat, sed nutritus. Generatio enim ejus multis erat incognita; sed quod in Nazareth esset nutritus, cognitum erat.

Et dicit ei Nathanael: A Nazareth potest aliquid boni esse? Augustinus (ut supra.) Ambas pronuntiationes potest consequens vox Philippi sequi: sive sic pronunties, tamquam confirmans: *A Nazareth potest aliquid boni esse: & ille dicat: Veni, & vide:* sive sicut dubitans, & totum interrogans: *A Nazareth potest aliquid boni esse? Veni, & vide.* Cum ergo sive illo modo, sive isto pronuntietur, non repugnent verba frequentia, nostrum est querere quid potius intelligamus in his verbis: Nathanael enim doctissimi legis, cum audisset Philippum dicentem, *Invenimus Jesum;* audito à Nazareth, erectus est in spem, & dixit: *A Nazareth potest aliquid boni esse.* Scrutatus enim erat Scripturas, & sciebat, quod non facile alii scriba, & pharisæi noverant, quia inde erat expectandus Salvator. *Alcuinus.* Qui singulariter sanctus est, innocens, impollutus; de quo propheta (Esaï. 11.) *Exiit virga de radice Jesse, & Nazareus* (idest flos), de radice ejus ascendet. Vel potest hic veticulus sub dubitatione interrogative proferri. *Chrysostrmus* (hom. 19. sparfim.) Audiverat enim Nathanael à Scripturis quod à Bethleem oporteret Christum venire, secundum illud Mich. 5. *Et tu Bethleem terra Juda, ex te exiit dux, qui regat populum meam Israel.* Cum igitur audivit, *A Nazareth,* dubitavit, non inveniens convenire enumerationem Philippi cum prophetica prædictione. Nazareum autem vocant propheta: ab educatione, & conversatione. Considera vero ejus in inquirendo prudentiam.

& mansuetudinem: non enim dixit, Decipis me Philippe; sed interrogat dicens: *A Nazareth potest aliquid boni esse? Valde autem & Philippus prudens erat:* non enim interrogatus frangitur, sed immoratur, viram volens docere ad Christum: unde sequitur: *Dicit ei Philippus: Veni, & vide.* Trahit quidem eum ad Christum, sciens de reliquo eum non contradicturam, si verba, & doctrinam illius gustaverit.

(dd) *Chrysostrmus* (hom. 19. sparfim.) Nathanael non suscipiendo ex Nazareth Christum (1) esse, eam quæ illi erat circa Scripturas diligentiam ostendit; in non respundo vero eum qui annuntiaverat, multum desiderium quod habebat circa Christi præsentiam monstravit. Sciebat enim quod poterat Philippus circa locum falli: unde sequitur: *Vidit Jesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo: Ecce vere Israélita, in quo dolus non est:* quia nihil ad gratiam, vel odium loquebatur. *Augustinus* (ubi supra.) Vel aliter. Quid est *In quo dolus non est?* Forte non habebat peccatum? Forte illi medicus non erat necessarius? Absit. Nemo sic natus est ut medico illo non egeret. Dolus enim est cum aliud agitur, & aliud fingitur: quo modo ergo in illo dolus non erat, si peccator est? Faetetur se peccatorem: si enim peccator est, & iustum se dicit, dolus est in ore ipsius. Ergo in Nathanaele confessionem peccati laudavit, non indicavit non esse peccatorem. *Theophylactus.* Sed Nathanael laudatus non acquivit exemplo, sed expectavit, adhuc volens aliquid manifestius discere; & interrogat: sequitur enim: *Dicit ei Nathanael: Unde me nosti? Chrysostrmus* (hom. 19. sparfim.) Ipse quidem igitur ut homo (2) investigabat, Jesus autem ut Deus respondebat: sequitur enim: *Respondit Jesus, & dicit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te:* non ut homo eum intuens, sed ut Deus desuper cognoscens. Vidi, inquit, te, idest morum tuorum mansuetudinem. Dicit autem, *Cum esses sub ficu:* quoniam nullus ibi erat, sed soli Philippus, & Nathanael singulariter loquebatur: propter hoc dictum est quod videns eum à longe dixit: *Ecce vere Israélita:* ut scires quoniam antequam appropinquaret Philippus, hæc loquebatur Christus, & insuspicabile fiat Christi testimonium. Nolit autem Christus dicere, Non sum ex Nazareth, ut annuntiavit tibi Philippus; sed ex Bethleem, ut non faceret (3) altercabilem sermonem; neque etiam per hoc dedisset argumentum sufficiens quod ipse esset Christus; sed ex Bethleem, ut non faceret (3) altercabilem sermonem; neque etiam per hoc dedisset argumentum sufficiens quod ipse esset Christus; sed ostendit se Christum per hoc quod præsens erat loquentibus illis. *Augustinus* (ubi supra.) Querendum est enim

(1) Al. omittitur esse. (2) Al. investigat. (3) Al. alterabilem.

an aliquid significet arbor fici. Invenimus arborem fici maledictam, quia sola folia habuit, & fructu caruit. In origine humani generis Adam, & Eva, cum peccavissent, de foliis ficus subcinctoria sibi fecerunt. Folia ergo ficulneae intelliguntur peccata. Erat autem Nathanael sub arbore fici, tamquam sub umbra mortis; ac si Dominus ei dicat: O Israel, sine dolo quisquis es, o popule Judaeus ex fide, antequam te per Apostolos meos vocarem, & cum esses sub umbra mortis, & tu me non videres, ego te vidi. *Gregorius 18. Moral. cap. 20. al. 23.*) Vel *cum esses sub ficu, vidi te*; id est positum te sub umbra legis elegi. *Augustinus de Verb. Dom. (serm. 40.)* Recordatus est autem Nathanael se fuisse sub ficu, ubi non erat (1) Christus praesentia corporali, sed scientia spirituali; & quia sciebat se solum fuisse sub ficu, agnovit in illo divinitatem. *Chrysostomus* (hom. 19. sparsim.) Sic ergo ab hac praedicatione, & ab eo quod mentem scrutatus est ejus, & quia cum adversus eum dicere videretur, non culpavit, sed laudavit, cognovit quoniam vere est Christus: unde sequitur: *Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel*; quasi dicat: Tu es qui expectabaris, tu es qui quaerebaris. Quia enim argumentum inalterabile suscepit, venit ad confessionem, & in mora priori diligentiam ostendens, & in posteriori confessione devotionem. (Hom. 20. in Joan. par. a princ.) Multi autem legentium sermonem hunc anxiantur: Petrus enim qui post miracula, & doctrinam confessus est, quoniam Filius est Dei, beatificatur, ut a Patre revelationem jam suscipiens; Nathanael autem ante signa, & doctrinam hoc dicens, nihil tale audivit. Est igitur hujus causa, quoniam verba quidem eadem locutus est Petrus, & Nathanael, non autem eadem mente; sed Petrus quidem confessus est Filium Dei ut Deum verum; hic autem ut hominem nudum: dicens (2) enim ei, *Tu es Filius Dei*, induxit, *Tu es Rex Israel*; Dei autem Filium non Israelis est Rex solum, sed & orbis terrarum universi. Hoc etiam manifestum est ex his quae consequuntur. Nam Petro nihil postea addidit Christus; sed quasi perfecta ejus existente fide, Ecclesiam se dixit in confessione illius fabricaturum esse. Nathanael autem, quasi multa parte, & majori confessionis deficiente, ad majora educitur: nam sequitur: *Et dixit ei: Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: majus his videbis*; quasi dicat: Magnum tibi visum est hoc esse quod dixi, & propterea me Regem Is-

(1) *Al. desit* Christus. (2) *Al. omittitur enim*. (3) *Al. desideratur erat*. (4) *Al. & sursum est*, hic est in se, deorsum in suis: *item & sursum est hic est sursum in se, deorsum in suis*. (5) *Al. non est & descendunt*.

raelis confessus es: quid igitur dices cum majus videbis? Et quid sit istud majus ostendit subdicens: *Et dicit eis: Amen amen dico vobis, videbitis caelum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes super Filium hominis*. Vide qualiter paulatim eum a terra abducit, & facit quod non ultra aestimet Christum esse hominem solum: cui enim Angeli ministrant, qualiter hic homo purus esset? Per hoc igitur suadet Angelorum se esse dominatorem: sicut enim in proprium Regis Filium descenderunt, & ascenderunt in eum ministri regales; hoc quidem in tempore crucis, hoc vero in tempore resurrectionis, & ascensionis; sed & ante hoc, quando accesserunt, & ministrabant ei, & quando evangelizabant ejus navitatem. Futurum vero a praeterito probavit: qui enim in praeteritis virtutem ejus agnovit, & de futuris audiens facilius suscepit. *Augustinus de Verb. Dom. (ser. 40.) par. a princ.* Recordatus autem veterem historiam, quando Jacob in somnis vidit scalam a terra pertingentem usque in caelum, & Dominus incumbere super eam, & Angeli ascendebant, & descendebant per eam. Denique ipse Jacob quia intellexit quid videret, posuit lapidem, & fudit oleum: dum unxit lapidem Jacob, numquid idolum fecit? Significavit, non adoravit. Agnoscitis chrisma, agnoscite & Christum. Ipse est lapis quem reprobaverunt edificantes. Si ergo Jacob vidit scalam, qui est Israel appellatus, & Nathanael iste vere Israelita (3) erat, convenienter somnium Jacob Dominus dixit ei; quasi dicat: Cujus nomine te appellavi, ipse somnium in te apparuit: *videbis enim caelum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes super Filium hominis*. Si autem ad illum descendunt, & ad illum ascendunt, (4) & sursum est, & hic est: sursum in se, deorsum in suis. *Augustinus super Joannem* (tract. 7. ante fin.) Sunt autem Angeli Dei boni praedicatores praedicantes Christum; hoc est, super Filium hominis ascendunt, (5) & descendunt; sicut Paulus, qui ascenderit usque ad tertium caelum, descendit usque ad lac porum parvulis dandum. Dixit autem, *Majus his videbis*: quia plus est quod nos Dominus vocatos justificavit, quam quod vidit jacentes sub umbra mortis. Quid enim nobis proderat, si ibi mansissemus ubi nos vidit? Queritur autem quare Nathanael, cui tantum testimonium perhibuit Filius Dei, inter duodecim Apostolos non invenitur? Intelligere autem debemus, ipsum eruditum fuisse, & peritum legis: propterea noluit, illum

Do-

Dominus inter discipulos ponere, quia idiotas lucratus est Imperatorem. Magnus Cyprianus elegit, unde confunderet mundum. Volens enim superborum frangere cervicem, non quaesivit per oratorem piscatorem; sed de piscatore Imperator.

CAPUT II.

(a) **E**T die tertia nuptiae factae sunt in Chana Galilaeae; & erat mater Jesu ibi. Vocatus est autem Jesus, & discipuli ejus ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi est, mulier? Nondum venit hora mea.

(b) Dicit mater ejus ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapideae hydrae sex postae secundum purificationem Judaeorum, capientes singulae metretas binas vel ternas. Dicit eis Jesus: Implete hydras aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis Jesus: Haurite nunc, & ferte architrincio; & tulerunt. Ut autem gustavit architrincium aquam vinum factam, & non sciebat unde esset (ministri autem sciebant, qui hauserant aquam) vocat sponsum architrincium, & dicit ei: Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est; tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum Jesus in Chana Galilaeae, & manifestavit gloriam suam: & crederunt in eum discipuli ejus.

(c) Post haec descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres ejus, & discipuli ejus; & ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha Judaeorum; & ascendit Jesus Hierosolymam.

(d) Et invenit in templo vendentes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves; & nummulariorum effudit as, & mensas subvertit. Et his qui columnas vendebat dixit: Auferre ista hinc, & nolite facere domum Patris mei domum negotiationis. Recordati sunt vero discipuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuae comedit me.

(e) Responderunt ergo Judaei, & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis, quia haec facis? Respondit Jesus, & dixit eis: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo Judaei: Quadraginta & sex annis edificatum est templum hoc; & tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis, recordati sunt discipuli ejus quia hoc dicebat de corpore suo; & crederunt Scripturae, & sermoni, quem dixit Jesus.

(f) Cum autem esset Hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa quae faciebat. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, & quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

(a) **C**hrystostomus (hom. 20.) Quoniam in Galilaea notus erat Dominus, vocant eum ad nuptias: unde sequitur: *Et die tertia nuptiae factae sunt in Chana Galilaeae. Alcuinus*. Galilaea est provincia, in qua est Chana viculus. *Chrysostomus* (ibidem sparsim.) Vocant autem ad nuptias Dominum, non tamquam magnificentem aliquem, sed simpliciter tamquam notum, & unum multorum: unde hoc Evangelista declarans ait: *Et erat mater Jesu ibi*: sicut enim matrem vocaverant, ita & filium: unde sequitur: *Vocatus est autem Jesus, & discipuli ejus ad nuptias*; & accedit: neque enim ad dignitatem respiciebat suam, sed ad beneficium nostrum. Qui enim non dedignatus est formam servi accipere, neque dedignatus est ad nuptias venire servorum. *Augustinus de Verb. Domini S. Th. Op. Tom. LX.*

(serm. 41. in princ.) Erubescat igitur homo esse superbus, quoniam factus est humilis Deus. Ecce inter cetera Filius Virginis venit ad nuptias, qui cum apud Patrem esset, instituit nuptias. *Beda* (hom. Dom. 1. post Epiph.) Quod etiam ad nuptias venire dignatus est, juxta litteram, fidem recte credentium confirmat. Porro Tatiani, & Marcionis, ceterorumque, qui nuptiis detrahunt, perfidia quam fit damnabilis insinuat. Si enim thoro immaculato, & nuptiis debita castitate celebratis culpa inesset, nequaquam Dominus ad has venire voluisset. Nunc autem quia bona est castitas conjugalis, melior continentia viduaalis, optima perfectio virginialis, ad probandum omnium electionem graduum, discernendum tamen meritum singulorum, ex intemerato Mariae Virginis utero nasci

k

dig-